

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om
ändring av 2 § lagen om försvarsmakten**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att ett stadgande enligt vilket en av försvarsmaktens uppgifter är att understöda den frivilliga försvarsutbildningen intas i lagen om försvarsmakten. Om denna fråga stadgas enligt förslaget närmare genom förordning eller föreskrivs genom försvarsministeriets beslut eller bestäms som i fråga om militära kommandomål. Den frivilliga försvarsutbildningen ges under ledning och

på ansvar av Försvarsutbildning rf., som är en förening grundad av försvarsorganisationerna. Avsikten är att försvarsorganisationerna också framdeles sköter om anordnandet av frivillig försvarsutbildning.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst.

MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning och praxis

I 2 § lagen om försvarsmakten stadgas om försvarsmaktens uppgifter. Enligt paragrafen är en av försvarsmaktens uppgifter att främja verksamhet som syftar till att stärka försvarsviljan och höja medborgarnas fysiska kondition. Det stöd som försvarsorganisationerna får av försvarsmakten baserar sig på detta rätt begränsade stadgande.

I lagen ingår inte några stadganden om det sätt på vilket verksamheten i fråga skall främjas och inte heller om vem eller vilka som kan erhålla stöd för sin verksamhet, lika litet som om vilket slag av verksamhet som kan godkännas när det gäller tilldelning av stöd. När det är fråga om försvar och försvarsvilja är det naturligt, att den verksamhet som försvarsorganisationerna bedriver har ansetts vara av det slaget, att försvarsmakten i mån av möjlighet har kunnat ge den sitt stöd. Verksamhet som

syftar till att höja den fysiska konditionen har för sin del främjats bl.a. genom att hjälp i form av arbetskraft har tillhandahållits när det gällt att anordna idrottsevenemang.

Den begränsning av kontakterna mellan försvarsorganisationerna och försvarsmakten som har utvecklats utgående från 2 § lagen om försvarsmakten har baserat sig på de bestämmelser i del III av fredsfördraget i Paris som har begränsat Finlands suveränitet och som bl.a. inte har tillåtit tillhandahållande av militär utbildning för personer som inte hör till försvarsmakten. Efter att de begränsande bestämmelser som avses ovan upphävts år 1990 har de frivilliga försvarsorganisationerna satt igång med att ge medborgarna frivillig försvarsundervisning, omfattande kursformad undervisning, utbildning och övningar. Under år 1994 arrangerar försvarsorganisationerna ca 180 olika kurser för vilka försvarsmakten beviljar stöd. I kurserna deltar sammanlagt ca 7 000 personer. För utbildningsarrangemangen svarar den registrerade föreningen Försvarsut-

bildning rf. Utbildningen erhåller stöd i form av medel från statsbudgeten och penningautomatföreningen samt donationer.

Försvarsmakten har för sin del understött den frivilliga försvarsundervisningen genom att arrangera förutom föreläsningar och föredrag också kurser som har kunnat omfatta bl.a. stormgevärsskytte. Skjutningarna liksom också all övrig utbildning som är förknippad med stridsmateriel och skytte har försiggått under försvarsmaktens ledning och ansvar.

Försvarsmaktens materiella stöd har bestått av hjälp med utrustning, inkvartering, förplägnad och transport samt motsvarande service. För det materiella stödet har uppburits ersättning, vars storlek fastställts enligt försvarsministeriets beslut.

1.2. Lagstiftning och praxis i Sverige och Norge

I Norge och särskilt i Sverige finns ett stort antal försvarsorganisationer som står i förbindelse med försvarsmakten. Samarbetet med försvarsmakten är i bägge länderna koncentrerat till ett system som baserar sig på hemvärnstrupper.

Hemvärnet är en på frivillighet baserad organisation som är inbyggd i försvarsmakten.

Hemvärnets ställning är reglerad i lag. Hemvärnet utbildar under fredstid på frivillighetsbasis hemvärnstrupperna för viktiga krigstida uppgifter.

I Sverige står många frivilligorganisationer, som t.ex. driftvärnet, Riksförbundet Sveriges Lottakår, Sveriges Kvinnliga Bilkårens Riksförbund och Frivilliga Motorcykelkårens Riksförbund i förbindelse med hemvärnet. Driftvärnet t.ex. har till uppgift att skydda de statliga och kommunala inrättningarnas verksamhet under kris.

Utgångspunkten för det frivilliga hemvärnet i Sverige och Norge är den lagstadgade allmänna värnplikten. I regel placeras endast de som fullgjort grundutbildning (beväringstjänst) i hemvärnstrupperna. I Sverige kan dock en del av den personal som tillsätts av försvarsorganisationerna utgöras av andra än reservister.

Med tanke på organisation och uppgifter har Sveriges och Norges hemvärnssystem beröringspunkter snarare med vårt system för lokalförsvarförband än med samarbetet mellan

försvarsmakten och de frivilliga försvarsorganisationerna.

1.3. Bedömning av nuläget

På grund av att de stadganden i fredsfördraget i Paris genom vilka försvarsmaktens verksamhet begränsades var i kraft när lagen om försvarsmakten bereddes kunde försvarsmaktens deltagande i försvarsorganisationernas verksamhet naturligt nog inte anges vara en av försvarsmaktens uppgifter.

De frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet har efter att de ovan nämnda begränsningarna i fredsavtalet slopades utvidgats till den grad, och särskilt när frivillig försvarsundervisning ordnas fått sådana former, att den lagstiftning som utgör grunden för försvarsmaktens stöd till verksamheten i fråga inte längre på ett tillfredsställande sätt svarar mot nuläget.

Riksdagens justitieombudsman har i sitt beslut angående en skrivelse om samarbetet mellan försvarsmakten och de frivilliga försvarsorganisationerna fäst uppmärksamhet vid denna olägenhet och konstaterat, att eftersom den utbildningsverksamhet som bedrivs av organisationerna i fråga har utvidgats och förändrats i en uppenbart mera militär riktning, utgör lagens nuvarande allmänna formulering, som gäller stärkande av försvarsviljan, inte längre en tillräcklig laglig grund för samarbetet mellan försvarsorganisationerna och försvarsmakten. Riksdagens justitieombudsman konstaterar, att angående omfånget av och innehållet i den försvarsutbildning som är föremål för samarbete mellan försvarsmakten och de frivilliga försvarsorganisationerna bör stadgas genom lag.

Den frivilliga försvarsutbildningen är planerad och organiserad så, att den bygger upp och utvecklar sådana färdigheter som behövs på olika områden inom totalförsvaret. När utbildningen planerats har färdigheter som behövs också på andra områden än inom det militära försvaret beaktats. Med tanke på försvarsministeriets förvaltningsområde är det frivilliga försvarsarbetet och särskilt den frivilliga försvarsutbildningen i alla avseenden värdefull och värd att understödjas. Enligt de opinionsundersökningar som gjorts önskar 2/3 av medborgarna mera utbildning och upplysning som hänför sig till försvaret. Det är därför viktigt

att försvarsmakten i den mån det låter sig göras stöder verksamheten i fråga på så sätt, att den lagliga grunden för stödet inte till någon del kan ifrågasättas.

2. Föreslagna ändringar

Enligt förslaget ändras lagen om försvarsmakten så, att 2 § 5 punkten, enligt vilken försvarsmakten har till uppgift att handha den militära utbildningen samt för sin del främja verksamhet som syftar till att stärka försvarsviljan och höja medborgarnas fysiska kondition, delas upp på två punkter. Paragrafens 5 punkt föreslås omfatta endast stadgandet om handhavande av den militära utbildningen. Den militära utbildningen är en av försvarsmaktens centrala uppgifter. Det är därför ändamålsenligt att handhavandet av den militära utbildningen, som ingår i förteckningen över försvarsmaktens uppgifter i 2 §, i detta sammanhang särskiljs till ett självständigt uppgiftsområde.

I syfte att eliminera det ovan nämnda missförhållandet fogas enligt förslaget till paragrafen en ny 5 a punkt som omfattar ett stadgande om stödjande av den frivilliga försvarsutbildningen. I detta lagrum föreslås också ingå ett stadgande enligt vilket om det sätt på vilket den frivilliga försvarsutbildningen skall stödas stadgas genom förordning eller föreskrivs i försvarsministeriets beslut eller bestäms som i fråga om militära kommandomål. Utgångspunkten är att deltagandet i verksamheten i fråga är ett tjänsteåliggande för försvarsmaktens personal och att det sker under tjänsteansvar. Vapen får användas endast under ledning av någon som hör till försvarsmaktens personal och försvarsmakten ansvarar för eventuella skador som inträffar under verksamheten.

Enligt förslaget omfattar 5 a punkten också det stadgande som för närvarande ingår i 5 § och som gäller främjande av verksamhet som

syftar till att stärka försvarsviljan och höja medborgarnas fysiska kondition. Till denna del iakttas i fråga om försvarsmaktens deltagande samma former som varit vedertagna redan under tjugo års tid.

3. Propositionens verkningar

Propositionen har inte några organisatoriska verkningar.

Den rätt att meddela föreskrifter på vilken försvarsmaktens stöd till den frivilliga försvarsutbildningen baserar sig förtydligas genom den föreslagna lagändringen. I praktiken inverkar lagändringen inte nämnvärt på de sedan länge vedertagna formerna för samarbetet mellan försvarsmakten och försvarsorganisationerna. Stadgandet gör det möjligt för försvarsministeriet och huvudstaben att på ett smidigt och ändamålsenligt sätt och i enlighet med tillbudsstående resurser bestämma om det stöd som skall ges till det frivilliga försvarsarbetet.

Propositionen har inte några ekonomiska verkningar. Det stöd som de frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet tilldelas har getts och ges också framdeles inom de ramar som budgeten medger.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts i en arbetsgrupp vars medlemmar representerat försvarsministeriet och huvudstaben.

5. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart den har antagits och blivit stadfäst.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag
om ändring av 2 § lagen om försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 31 maj 1974 om försvarsmakten (402/74) 2 § 5 punkten samt fogas till 2 § en ny 5 a punkt som följer:

2 §

Försvarsmakten har till uppgift:

5) att handha den militära utbildningen,
5 a) att stöda frivillig försvarsutbildning enligt vad som stadgas genom förordning eller föreskrivs genom försvarsministeriets beslut eller bestäms som i fråga om militära komman-

domål, samt att också på annat sätt främja verksamhet som syftar till att stärka försvarsviljan och höja medborgarnas fysiska kondition,

Denna lag träder i kraft den 199 .

Helsingfors den 22 april 1994

Republikens President
MARTTI AHTISAARI

Försvarsminister *Elisabeth Rehn*

Lag**om ändring av 2 § lagen om försvarsmakten**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 31 maj 1974 om försvarsmakten (402/74) 2 § 5 punkten samt fogas till 2 § en ny 5 a punkt som följer:

Gällande lydelse

2 §

Försvarsmakten har till uppgift:

5) att handha den militära utbildningen samt för sin del främja verksamhet som syftar till att stärka försvarsviljan och höja medborgarnas fysiska kondition,

Föreslagen lydelse

2 §

Försvarsmakten har till uppgift:

5) att handha den militära utbildningen,
5 a) att stöda frivillig försvarsutbildning enligt vad som stadgas genom förordning eller föreskrivs genom försvarsministeriets beslut eller bestäms som i fråga om militära kommandomål, samt att också på annat sätt främja verksamhet som syftar till att stärka försvarsviljan och höja medborgarnas fysiska kondition,

Denna lag träder i kraft den

199 .

